

ВІДЗИВ

офіційного опонента доктора педагогічних наук Кушніра Василя Андрійовича на дисертаційне дослідження **ФЕСЕНКО Ганни Анатоліївни**
«ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МАТЕМАТИКИ ДО ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ УЧНІВ ПРОФІЛЬНОЇ ШКОЛИ»

подане на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Ринкова економіка, ринкові стосунки, необхідність проведення населенням України різноманітних фінансових операцій, ризики інвестицій стали проблемою для значної частини населення, показали його недостатню фінансову грамотність. Необхідність фінансової грамотності стало важливим атрибутом нормальної життєдіяльності людини, одним з показників соціального розвитку.

Фесенко Г.М. наголошує на тому, що різні фінансові операції потребують знань і умінь певних математичних формул, вірному їхньому тлумаченні. Нагальна проблема фінансової грамотності в Україні вимагає свого вирішення, починаючи зі школи. Саме учні шкіл починають входити в сучасне суспільство, однією з вимог якого є володіння громадянами певним рівнем фінансової грамотності. Тому проблема формування фінансової грамотності починається зі школи, на чому наголошує дисертантка. Мон України також приділяє значну увагу розв'язування наведеної проблеми: введений навчальний курс «Фінансова грамотність», відображена проблема в різних постановках і листах.

Математика виступає інструментальною базою розуміння різних формул, котрі необхідні для фінансових операцій. Адже на сьогодні важливим є уміння людей вірно провести розрахунки комунальних послуг, кредитних операцій, аукціонів тощо. Більше того, як справедливо зазначає авторка, «Підприємливість і фінансова грамотність» є однією з основних ключових компетентностей.

З іншого боку школа ще не повною мірою забезпечує формування фінансової грамотності учнів, насамперед старшокласників. Однією з основних причин цього – недостатність підготовлених і компетентних учителів, зокрема й математики. Дисертантка дослідила стан підготовки учнів щодо вирішення фінансової грамотності школярів і прийшла до висновку, що основною причиною недостатньої підготовки учнів до проблеми формування фінансової грамотності є недостатня підготовка вчителів х цієї проблеми, насамперед вчителів математики. Тому актуальність теми дослідження не викликає сумнівів.

У вступі авторка наводить дослідження різних українських і зарубіжних вчених щодо вирішення проблеми фінансової грамотності населення в Україні. Наводить прізвища вчених, котрі займалися проблемами формування фінансової грамотності учнів чи студентів у навчальних закладах.

Дослідження зазначає, що в науково-педагогічній літературі не розкрита система підготовки майбутнього вчителя математики до фінансово-

економічного виховання учнів, не визначений обсяг інваріантної та варіативної складових змісту цієї підготовки, не обґрунтовані підходи до вибору форм, методів і засобів навчання студентів, у цьому контексті не розроблені критерії оцінювання результатів навчання студентів основам фінансової діяльності.

Дослідниця виділяє суперечності, котрі виникли в системі підготовки вчителів математики що вирішення проблеми формування фінансової грамотності в учнів.

Усе, про що говорилося вище, спонукало авторку до вибору наведеної вище теми дослідження.

Дисертантка виділяє об'єкт і предмет дослідження, обґрунтовує і формулює мету і завдання дослідження, описує методи дослідження, виділяє наукову новизну і практичне застосування результатів дослідження.

Фесенко Г.А. на міжнародних і Всеукраїнських конференціях достаньо апробувала результати дослідження, надрукувала достатню за кількістю і якістю наукових публікацій.

У першому розділі – **«Теоретичні основи підготовки майбутніх учителів математики до підвищення фінансової грамотності учнів профільної школи»** на основі аналізу наукової літератури з досліджуваної проблеми авторка обґрунтовує необхідність формування фінансової грамотності як педагогічної проблеми, відповідно саме поняття «фінансова грамотність» стає предметом педагогічного пошуку, на чому й наголошує дисертантка.

Дослідниця застосовує різні підходи до організації навчального процесу системний, компетентнісний, особистісно-діяльнісний, адаптивний, контекстний, що дозволяє проблему формування фінансової грамотності школярів розглядати з різних сторін, в різних аспектах, що створює її «надлишок бачення» і відповідно створюється більше можливостей для розв'язання проблеми формування фінансової грамотності школярів.

Авторка доводить, що «фінансова грамотність» складається з трьох компонентів, виділяє відповідні критерії, показники та рівні сформованості фінансової грамотності школярів, що досить добре відображено у вигляді стиснутої інформації (таблиця 1)..

Методологічну основу організації навчального процесу щодо підготовки майбутніх учителів математики в аспекті «фінансової грамотності» дисертантка вбачає в поєднанні принципів наступності, професійної спрямованості, міждисциплінарних зв'язків та інформатизації.

У другому розділі **«Структурно-функціональна модель підготовки майбутніх учителів математики до підвищення фінансової грамотності учнів профільних класів та організаційно-педагогічні умови її реалізації у закладах вищої педагогічної освіти»** досліджуються проблеми моделювання дидактичної системи підготовки майбутніх учителів до здійснення формування в учнів старшої школи основ фінансової грамотності.

Дисертантка досліджує і детально описує технології навчання студентів основам фінансової грамотності через такі форми, як: «перевернутий клас», складання і розв'язування математичних задач фінансового змісту; Веб-квест-

технологію, ситуативне (імітаційно-ігрове) навчання; проведення методичного коворкінгу.

Результати такої технології авторка подає загальною таблицею: структурно-функціональне модельне формування готовності майбутнього вчителя математики до підвищення ФГ учнів профільної школи (рисунок 1), в котрій воедино пов'язані: мета, структура (когнітивний складник, діяльнісний, особистісний), критерії (теоретичний, практичний, особистісний), показники, рівні (високий, середні, низький), методологічні підходи (особистісно-діяльнісний; компетентнісний, системний, адаптивний, контекстний, міждисциплінарний технологічний), організаційно-педагогічні умови

(а) розширення обсягу додаткової освіти за рахунок введення спецкурсів «Основи фінансової математики» і «Основи фінансової грамотності», б) контаміноване навчання; в) застосування ІКТ та НТН; г) удосконалення освітнього процесу відповідно до мети; д) розвиток мотивації та фінансово – економічного мислення студентів; в) забезпечення неперервності і наступності в засвоєнні змісту і технологій навчання; е) реалізація адаптивного, бінарного, контекстного, ігрового підходів до проектування і навчання студентів, сама технологія. Наведена таблиця говорить про досить зріле наукове мислення дослідниці в плані системного розуміння проблеми формування фінансової грамотності школярів. У цій же таблиці досить вдало дослідниця подає технології, методи, форми та засоби формування готовності майбутніх учителів математики до роботи в школі в плані формування в учнів фінансової грамотності.

При цьому авторка зокрема виділяє таке: **технології:** проектна, Веб-квест, проблемного, диференціаційованого і адаптивного навчання, «перевернутий клас», інтерактивна, імітаційно-ігрова, інформаційно-комунікативна, контамінованого навчання; **методи:** мотивації і стимулювання навчально-пізнавальної діяльності; організації і управління навчанням; контролю і оцінки результатів навчання (написання есе, розширення «робочої зони», тестування), методичний коворкінг; **форми:** індивідуальна, парна, групова, колективна; **засоби:** навчальна програма та методичне забезпечення спецкурсів «Основи фінансової грамотності» і «Основи фінансової математики» у вигляді презентацій до лекцій; завдань та Інтернет-джерел до семінарських і практичних занять, а також рівневих завдань для самостійної роботи, тести.

По суті структурно-функціональна модель формування готовності майбутнього вчителя математики до підвищення фінансової грамотності учнів, профільної школи, котра подана на рисунку 1, виражає основні ідеї і наукові позиції дисертантки та суть і зміст дисертаційного дослідження. Зазначену модель авторка реалізує на практиці в процесі професійної підготовки майбутніх учителів математики.

Загалом теоретичне обґрунтування дисертації проведене на належному науковому й методичному рівні, що свідчить про достатню наукову культуру дисертантки.

Третій розділ «Експериментальна перевірка ефективності структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх учителів математики до підвищення фінансової грамотності учнів профільної школи» присвячений організації і проведенню педагогічного експерименту та

здійснений аналіз його результатів, зокрема й методами математичної статистики.

Дисертантка проводила педагогічний експеримент в декілька етапів. Першим етапом був констатувальний, коли авторка дослідила реальний стан готовності вчителів математики до впровадження компететнісного підходу до навчання учнів ЗНЗ математики в аспекті підвищення їх фінансової грамотності. Дисертантка досить повно і детально описує його.

Пошуковий етап. На цьому етапі розроблялися й реалізовувалися організаційні моменти підготовки до формувального експерименту. Як справедливо зазначає Фесенко Г.А. на цьому етапі відбувалось розроблення складових моделей процесу підвищення фінансової грамотності майбутніх учителів математики (цілей, змісту, технологій, розробки структури й функцій освітнього середовища), виданий посібник до спецкурсу тощо.

Формувальний етап присвячений реалізації організаційно-педагогічних умов щодо підвищення готовності майбутніх учителів математики до навчання учнів старшої школи основам фінансової грамотності, тобто реалізації власної моделі навчання.

Опісля авторка дослідила, зокрема й за допомогою процентного відношення та методів математичної статистики, результати упровадження власної моделі у навчальний процес в аспекті професійної підготовки майбутніх учителів математики до формування готовності здійснювати підготовку фінансової грамотності учнів при навчанні математики. Відповідні дані подані в таблиці 2. У таблиці 2 досить вдало відображено як фактичні статистичні дані, та і їх позитивна динаміка щодо зростання сформованості у майбутніх учителів математики готовності до формування в учнів фінансової грамотності при навчанні математики. Таким чином позитивна тенденція від впровадження авторської моделі навчання математики в школах в аспекті підвищення сформованості фінансової грамотності учнів експериментально доведена.

Додатки органічно доповнюють і розширюють зміст дисертації.

Першоджерел цілком достатньо як за кількістю, так і за якістю для проведення дисертаційного дослідження.

Автореферат відповідає змісту дисертації.

Зауваження.

1. Бажано було б у вступі показати приклади необхідності фінансової грамотності для громадян України (розрахунки за комунальні послуги, кредити, різні позики тощо).
2. Бажано було б навести в додатках приклади математичних формул, графічних схем, таблиць розрахунків, що здійснюються громадянами України в різних установах і котрі вимагають елементарної фінансової грамотності.
3. Аналіз наукових джерел можна було б як підсумок подати у вигляді таблиці: автор, його ідеї, їх реалізація.
4. Висновки до дисертації можна було б дещо стиснути.

5. Допущені деякі стилістичні помилки.

Наведені зауваження не знижують наукової й практичної цінності дисертації.

Висновок.

Дисертаційне дослідження «**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МАТЕМАТИКИ ДО ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ УЧНІВ ПРОФІЛЬНОЇ ШКОЛИ**» виконане на належному науковому й методичному рівні, є самостійним і закінченим науковим дослідженням, відповідає вимогам до кандидатських дисертацій, а її авторка ФЕСЕНКО Ганна Анатоліївна заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

РЕЦЕНЗЕНТ:

Доктор педагогічних наук, завідувач
кафедри математики Центральноукраїнського
державного педагогічного університету
ім.В.Винниченка

Кушнір В.А

